

Diarienum: 13KOFN/0079

2013-06-03

Ulrika Bergwall, Karin Fernström, Lena Gullmert, Thomas Johansson

Kundvals- och finansieringsavdelningen

Fritidsenheten

Kulturenheten

Intersektionell analys 2013

Förslag till beslut

1. Kultur- och fritidsnämnden godkänner rapporten "Värmdö kommuns stöd till ungdomars kultur- och fritidsaktiviteter – ur ett intersektionellt perspektiv"
2. Kultur- och fritidsnämnden beslutar att bidrag, avgifter och taxor följas upp, utvärderas och analyseras ur ett intersektionellt och normkritiskt perspektiv.

Beslutsnivå

Kultur- och fritidsnämnden

Bakgrund

I arbetet med att formulera effektmål, indikatorer och målvärden för kultur- och fritidsnämnden framkom ett behov av att få en fördjupad bild av kultur- och fritidsverksamheten i Värmdö kommun.

2012 presenterades en föreningsstödskartläggning "Översyn av kommunens samlade stöd till föreningslivet i Värmdö kommun" som genomförts på uppdrag av kultur- och fritidsnämnden. Nämnden beslutade att det underlag som tagits fram skulle analyseras och redovisas tillsammans med uppdraget från kommunfullmäktige angående genusrevision avseende bidrag och det stöd som ges inom nämndens område.

Genusrevisionen benämns här intersektionellt perspektiv. Med ett intersektionellt perspektiv menar man att vi människor ständigt sorterar in individer och grupper i vad som vi anser vara "norm" respektive "avvikande". Detta kan medföra att individer och grupper upplever sig hindrade att fullt ut bli delaktiga i samhället. Ett syfte med denna analys var att belysa dessa olika sociala kategorier (kön, klass, etnicitet/ras, religion, ålder, sexualitet, funktionsnedsättning) som upplever att de hamnar utanför "normen". Dessa sociala kategorier samspelar i många fall. Ett annat syfte är också att genom olika

åtgärder kunna påverka ”normen” och finna nya synsätt till inkludering och meningsfull fritid för fler i Värmdö kommun.

För att genomföra analysen anlätades forskarna Anna Klerby och Roxana Ortiz. Utredningen har resulterat i rapporten ”Värmdö kommuns stöd till ungdomars kultur- och fritidsaktiviteter – ur ett intersektionellt perspektiv”. Uppdraget omfattade en redovisning med hänsyn tagen till olika variabler som bostadsort, ålder, kön, etnicitet, socioekonomiska faktorer, dessutom belystes eventuella hinder för personer med funktionsnedsättning att delta.

Kommunen har bistått utredningen med basfakta, statistik, referenser och den tidigare genomförda föreningsstödskartläggningen som nämnts ovan.

Rapportens slutsatser

De bakgrundsfaktorer som rapportförfattarna lyfter fram är att Värmdö är en förhållandevis homogen kommun när gäller kulturell bakgrund och socioekonomisk status. Kommunens invånare har högre medelinkomst än riksgenomsnittet och sysselsättningsgraden är jämförelsevis hög. Det finns många barnfamiljer och andelen invånare med utländsk bakgrund ligger under riksgenomsnittet, cirka 14 procent.

På grund av avsaknad av statistik för att mäta olika parametrar inom kultur- och fritidsområdet brister den intersektionella analysen delvis, men rapportförfattarna försöker i dessa fall visa på hur man kan tänka kring maktrelationer inom kultur och fritid mer generellt. Överlag finns ett bra statistiskt underlag för att synliggöra tjejer och killar i de undersökta verksamheterna och därför väger jämställdhetsperspektivet tyngre i analysen än de andra sociala kategorierna.

Ett annat resultat som analysen visar är att fördelningen mellan tjejer och killar är förhållandevis jämn inom kultur- och fritidsverksamheten, vilket skiljer sig från många andra kommuner där killar är betydligt mer aktiva än tjejer inom idrott och tjejer är betydligt mer aktiva inom kulturområdet. Dock är både idrotten och konstutövningen starkt könssegregerade aktiviteter.

De tre vanligaste sporterna för killar är fotboll, innebandy och ishockey. För tjejer är det ridsport, gymnastik och handboll. Tendensen är att färre killar väljer tjejdominerade aktiviteter än vad tjejer väljer killdominerade. Vad som är acceptabelt för en kille är mer begränsat än för en tjej.

Bibliotekens böcker lånas av fler tjejer (59 procent) än killar (41 procent) vilket är en jämnare fördelning än vad gruppen vuxna visar i andra studier.

Det är ett färre antal tjejer än killar som besöker fritidsgårdarna, andelen tjejer är cirka 4 procent. I jämförelse med flera andra kommuners fritidsgårdar är det ändå en jämnare könsfördelning.

Inom kulturskolan är de också en något jämnare könsfördelning totalt sett i jämförelse med andra kommuner, men inriktningar som dans, teater och musikinstrument är samtliga tydligt könssegregerade.

När det gäller den fysiska tillgängligheten inom kommunen verkar den vara god. Inga markanta mönster framträder av att någon aktivitet upplevs som otillgänglig.

En socioekonomisk analys av materialet har varit svår att genomföra då det inte finns underlag kring detta. Dock vet vi att inkomstskillnaderna ökar i samhället och en viktig fråga är: Påverkar den socioekonomiska bakgrunden barns och ungas möjlighet och valfrihet att utöva olika sporter och kulturformer? Frågan leder oss vidare till: I vilken utsträckning är det kommunens ansvar att ge barn och unga likvärdig tillgång till kultur och fritid oavsett familjernas privatekonomiska förutsättningar?

Genom att det kommunala aktivitetsstödet ges i samma kronor per medlem oavsett om det är lagidrott eller singelidrott som utövas och oavsett privatekonomiska kostnader för respektive idrott som kan skilja sig stort åt, upprätthålls eventuella socioekonomiska skillnader bland utövarna.

Föreningspolicyn har på flera sätt ett språk och vissa dolda förutsättningar som kan gynna de som redan är insatta i föreningslivet. Det konstateras också att det socioekonomiska perspektivet saknas, vilket kan begränsa ungdomarnas val av idrott.

Anläggningar är kultur- och fritidsnämndens största utgiftspost. Anläggningarna är kraftigt subventionerade för både barn, unga och vuxna men befintliga uppgifter är inte tillräckligt detaljerade för att räkna ut den exakta fördelningen. Vidare är den planerade anläggningsutvecklingen av vikt att analysera i relation till medborgarnas behov och i relation till långsiktiga mål. Statistikunderlaget bör här utvecklas för att man på sikt bland annat ska kunna göra analyser av marginaleffekter av en ytterligare idrottshall eller konstgräsplan.

Bedömning

Den rapport som nu presenteras får ses som verktyg i en långsiktig process att utveckla och utvärdera stödet från kommunens sida med syfte att alla invånare har lika rätt till en meningsfull och berikande fritid. Utöver föreningsstödskartläggningen och den intersektionella analysen som nu genomförts behövs ett fortsatt strategiskt arbete för att se över strukturer och system i kommunen som begränsar likväl som främjar olika målgrupper att delta i Värmdö kommuns kultur- och fritidsutbud.

Ur ett intersektionellt perspektiv menar man att vi människor ständigt sorterar in individer och grupper i vad som vi anser vara ”norm” respektive ”avvikande”. Detta kan medföra att individer och grupper upplever sig hindrade att fullt ut bli delaktiga i samhället. Ett syfte med denna analys var att belysa dessa olika sociala kategorier (kön, klass, etnicitet/ras, religion, ålder, sexualitet, funktionsnedsättning) som upplever att de hamnar utanför ”normen”. Dessa sociala kategorier samspelar i många fall. Ett annat syfte är också att genom olika åtgärder kunna påverka ”normen” och finna nya synsätt till inkludering och meningsfull fritid för fler i Värmdö kommun.

Genom rapporterna ”Översyn av kommunens samlade stöd till föreningslivet i Värmdö kommun med bilagor” och ”Värmdö kommuns stöd till ungdomars kultur- och fritidsaktiviteter – ur ett intersektionellt perspektiv”, har följande särskilt viktiga intersektionella målområden att arbeta vidare med identifierats. Dessa målområden är:

Könsstereotypa mönster

Jämställdhet med ett genusperspektiv innebär att ha som mål att frigöra personen från de ”normer”, ”förväntningar” och ”oskrivna regler” som ställs på en person kopplad till dennes biologiska kön. Rapporten identifierar flera könssegregerade aktiviteter och sociala sammanhang där man med ett mer normkritiskt perspektiv kan synliggöra och förändra denna grund för diskriminerande strukturer.

Socioekonomiska förutsättningar

Den socioekonomiska bakgrunden har betydelse för vilken typ av aktivitet ett barn eller ungdom praktiserar. Begreppet socioekonomisk status handlar om faktorer så som boende, ägodelar och föräldrars yrken. Detta i kombination med andra sociala kategorier (t ex genus, funktionsnedsättning, religion) kan skapa barriärer som försvårar än mer att delta i de aktiviteter man helst skulle vilja. Rapporten framhåller att kommunen skulle kunna beakta det privatekonomiska perspektivet i sitt arbete med föreningars stöd och bidrag. Detta för att skapa förutsättningar så att likvärdig tillgänglighet för alla nås.

Etniskt/kulturellt perspektiv

Rapporten menar att begreppet etnicitet är komplext då många parametrar påverkar och där förutfattade meningar ofta styr våra uppfattningar. Det är svårt att vetenskapligt definiera bl a ursprung, kulturell tillhörighet samt dess gränstragningar. I forskning som har kunnat göras inom idrotten lyfts det t ex fram att ungdomar med utländsk bakgrund inte deltar i lika hög utsträckning inom föreningsidrotten som unga med svensk bakgrund. Vidare ser man att t ex nyanlända barn oftast på åskadarläktaren trots att de egentligen vill delta. Man vet inte vad som finns, man tror inte på sig själv och man upplever inte att någon bjuder in. I rapporten ges exempel på åtgärder för kommunen så som att göra språket lättförståeligt i kommunens informationsmaterial, att se till så fler känner till vad som erbjuds och att aktivt skapa möten för att inkludera fler i samhället och i kultur- och fritidsutbudet

Fysisk tillgänglighet

Ett viktigt och demokratiskt inslag i den kommunala planeringen är tillgängligheten till kultur- och fritidsaktiviteterna. Detta gäller för alla oavsett ålder eller funktionsförmåga. Särskilt viktigt är att uppmärksamma den geografiska spridningen och bredden på utbud av aktiviteter i kommunens olika delar. Den fysiska tillgängligheten kan arbetas med på olika sätt, så som vid detaljplanearbete, anläggningsutveckling och dess placering i relation till hållplatser för lokaltrafik och bostadsområden.

Funktionsnedsättning

I rapporten hänvisas till Ungdomsstyrelsens studie om unga och funktionsnedsättning från 2012 där man ser att unga med funktionsnedsättning har mindre tillgång till både kultur och fritid. Närmare en tredjedel av denna målgrupp uppger att de väljer bort att delta i en fritidsaktivitet på grund av rädsla för att bli dåligt bemött eller illa behandlad. I rapporten hänvisas också till den föreningsenkät som Värmdö kommun genomförde 2012. I den kan man utläsa att det finns stort intresse bland kommunens föreningar att utveckla eller anpassa verksamheten bättre för personer med funktionsnedsättning. Kommunen kan här bidra med kunskap och förutsättningar för att fler föreningarna ska nå mer inkludering i sina verksamheter.

Genom rapporterna "Översyn av kommunens samlade stöd till föreningslivet i Värmdö kommun med bilagor" och "Värmdö kommuns stöd till ungdomars kultur- och fritidsaktiviteter – ur ett intersektionellt perspektiv", har identifierats följande särskilt viktiga intersektionella målområden att arbeta vidare med.

Det kan konstateras att kultur- och fritidsenheterna redan arbetar med aktiviteter och åtgärder i linje med detta genom:

Aktivitetsguider

För att nå ut med målinriktad och lättillgänglig information ska även fortsättningsvis foldrar som vänder sig till såväl barn och unga som äldre ges ut. De foldrar som idag årligen distribueras till hushållen är: "Ha kul @ Värmdö" & "Ha kul i sommar @Värmdö", sportlovsfolder i samverkan med Lillsveds folkhögskola samt "Upplev Värmdö" i samverkan med Visit Värmdö.

Kultursatsning i förskola, skola

Kulturenheten erbjuder och genomför i samarbete med kommunens förskolor och skolor ett omfattande program med professionell scenkonst och skolbio. Detta gör att alla barn- och unga oavsett bakgrund, ekonomiska eller geografiska förutsättningar får ta del av ett kvalitativt kulturutbud. Denna medvetna satsning bör fortsätta.

Kultur- och fritidsvaneundersökning

Som en del i att få bra underlag för beslut och för att få kännedom om invånarnas åsikter om olika verksamheter inom nämndens ansvarsområde genomförs kultur- och fritidsvaneundersökningar vartannat år med kompletterande djupintervjuer ur ett intersektionellt perspektiv. Nästa undersökning kommer att genomföras 2014 och i denna kommer formuleringar och frågeställningar att medvetet beaktas.

Utbildningar för föreningslivet

För att öka medvetenheten och höja kompetensen i föreningslivet bör utbildningar om en mer inkluderande attityd arrangeras. Vidare kan frågan diskuteras om krav på en handlingsplan kring föreningens värdegrundsarbete ska krävas för att bevilja vissa av kontantbidragen.

Dialog och samverkan med föreningsliv

Fortsatt föra löpande dialog och samverkan med föreningsliv för informationsutbyte, kunskapsöverföring och gemensam utveckling inom prioriterade målområden.

Avtalsformuleringar

För att öka medvetenheten hos utförarna i dessa frågor bör en översyn göras av avtalsformuleringar vid kommande beställningar av utförarverksamheter (t ex ungdanshus, fritidsgårdar, Värmdö kulturskola, m fl). T ex skriva in krav om handlingsplan kring "Normer och värden" och ha med detta vid avtalsuppföljning. I den nya bibliotekslagen som träder i kraft 2014 finns ett tydligt intersektionellt perspektiv som ger extra tyngd till fortsatt arbete med detta.

Uppsökande verksamhet

Genom avtal med utförarenheterna och samverkansgrupperingar öka den uppsökande verksamheten för att inkludera fler som idag upplever sig vara utanför det befintliga kultur- och fritidsutbudet.

Strategi för utveckling av samlingsplatser och idrotts/motionsanläggningar

Som ett led i det strategiska och långsiktiga planeringsarbetet behöver Strategi för utveckling av samlingsplatser och idrotts/motionsanläggningar färdigställas. I färdigställandet ska ingå kulturlokaler, idrotts- och sporthallar och friluftsområden. Både organiserade och spontana aktiviteter som sker utomhus likväl som inomhus ska beaktas.

Medborgarservice

För att tillgängliggöra och underlätta service, språk och stöd har enheterna genomfört en översyn av befintligt informationsmaterial och förtydligat och förenklat informationen i såväl broschyrer som ex Policy för föreningsstöd som på hemsida.

Fritid för alla

Aktivt arbeta med den lokala samverkansgruppen Fritid för alla samt att Värmdö kommun fortsatt finns representerad i det regionala ”Nätverket för funktionshinderfrågor” och på den regionala webbtjänsten Fritidsnätet.se. Öka kompetensen och utbudet i föreningslivet. Ge särskilt stöd för att uppnå detta.

Tillgänglighetsanpassning av friluftsmiljöerna

Fortsatt arbete med tillgängliggörandet av den fysiska friluftsmiljön så som genom tillgänglighetsanpassning av Grisslinge Friluftsbad, tillgängliggöra rekreativområdet Hemmesta sjöäng. Fortsatt utveckling av befintliga tillgängliga platser samt nya projekt så som utegym och kartstrukturer.

Digitalt bidragshanteringssystem

Viktig intern kartläggning och statistikfunktion som även innebär en effektivisering för alla berörda parter.

Bidrag, avgifter och taxor

Dagens bidrag, avgifter och taxor föreslås följas upp, utvärderas och analyseras ur ett intersektionellt och normkritiskt perspektiv. En sådan analys skulle kunna utmynna i ett förslag på nya föreningsstöd, både gällande bidrag och taxor.

I bidrags, avgifts- och taxeöversynen föreslås ingå att:

1) Analysera kvantitativa bidrag (så som t ex aktivitetsstöd och grundbidrag) respektive kvalitativa bidrag (så som t ex lovbidrag, kulturbidragen och tjejsatsningsanslaget). Det vill säga jämföra bidrag som ges utifrån antal medlemmar och sammankomster med de mer projektliknande bidragen som ges till t ex tematiska satsningar där redovisning krävs. Det man kan identifiera i en sådan analys kan t ex vara värdet, effekterna och vinsterna för barnen i föreningarnas verksamheter. I detta ingår t ex att:

- räkna på de privatekonomiska kostnaderna per verksamhet (egenavgifter, resor, utrustning, medlemsavgifter, osv) och kommunens bidrag i jämförelse med detta.
- göra jämförelser mellan verksamheter i grupp eller enskilt så som t ex lagidrotter jämfört med individuella idrotter.
- se över möjligheterna att koppla beviljande av vissa bidrag till en motprestation så som deltagande på utbildningar, framtagning av handlingsplaner osv inom särskilt prioriterade intersektionella målområden.

Det bör även belysas hur information om utbud kan tillgängliggöras på ett mer demokratiskt vis till medborgarna i bidragsberättigad ålder. I översynen bör även

redovisas eventuella vinster med att öronmärka medel direkt till barn och unga i kommunen, så som t ex en så kallad fritidscheck.

Förutom de befintliga kontanta bidragen föreslås även riktlinjer för stipendiet Idébanken omarbetas.

2) Göra en jämförelse mellan anläggningsstöd till föreningar med verksamhet i kommunalt ägda anläggningar och föreningar med verksamhet i lokaler i annan regi.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget innebär inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för miljön

Förslaget innebär inga konsekvenser för miljön.

Konsekvenser för medborgarna

De genomförda utredningarna kan utgöra underlag för prioriteringar och målformuleringar som får konsekvenser för medborgarna på sikt. Underlaget kan leda till för medborgarna mer demokratisk fördelning av resurser och insatser. Dialog och processer med föreningsliv blir tydligare och mer faktabaserade.

Handlingar i ärendet

Analysen ”Värmdö kommuns stöd till ungdomars kultur- och fritidsaktiviteter – ur ett intersektionellt perspektiv”.

Monica Fransson
Kundvals- och finansieringschef

Thomas Johansson
Tf fritidschef

Lena Gullmert
Kulturchef